

Závěr, shrnutí a doporučení

Předkládaná analýza si kladla za cíl poskytnout komplexní obrázek o zahraničních systémech sběru dat z oblasti školství a vzdělávání. Zaměřila se na identifikaci a popis příkladů realizace longitudinálních studií na úrovni základního a středního školství, reprezentativního testování žáků z libovolných předmětů a případy národních studií a jejich dodatečné propojování s daty mezinárodních šetření typu PISA, TIMSS, PIRLS aj. Pro doplnění mohou být dalšími zdroji dat ta, která byla získána v rámci inspekční činnosti jednotlivých národních orgánů. Těmto ale nebyla věnována pozornost z důvodu omezené dostupnosti. Národní zdroje zpravidla nejsou veřejně dostupné a cizím státním příslušníkům je i vyžádaný přístup k datům velmi omezený. Pokud národní autority jakákoli data zveřejňují, jedná se o souhrny či vybraná data na úrovni škol a na úrovni administrativních jednotek (regiony, kraje, státy, kantony, spolkové země atd.). Zveřejňovány nejsou (vyjma zcela základních informací) ani podrobné designy provedených studií, jejich přesná reprodukce v ČR je proto složitá a sloužit mohou spíše jako inspirace. Důvodem jsou rozličné vzdělávací soustavy, což implikuje i rozdílná metodologická kritéria pro hierarchický výběr jednotek analýzy (škol – žáků).

Co se týče standardně prováděných operací nad sadami proměnnými, v analýzách jsou data prezentována převážně deskriptivní formou (tabulky četností a procentuálních podílů), pomocí percentilů pro potřeby porovnání škol, krajů aj. ve vztahu k národnímu průměru a pomocí základních metod inferenční statistiky (t-testy pro zjišťování statistické podobnosti mezi dvěma skupinami) či zjišťování distribuce dat. Data jsou vizualizována pomocí bodových a sloupcových grafů, korelogramů, případně krabicových grafů (box-plot). Panelová data jsou pak analyzována pomocí sofistikovaných regresních modelů (*mixed models*).

Analýza zahraničních systémů sběru dat poskytla stručnou rešerši národních autorit zodpovědných za sběr dat a monitoring kvality daného vzdělávacího systému. Rešerše vybraných zpráv uvedených národních autorit vedla k identifikaci příkladů dobré praxe spadajících do definovaných oblastí a následná podrobnější deskripce takových příkladů v jednotlivých státech pomohla zhodnotit potenciální užitečnost integrace zmiňovaných prvků sběru dat, evaluace a monitoringu národních vzdělávacích systémů do prostředí ČR.

V rámci rešerše zahraničních sběrů dat byly nalezeny i prvky, jejichž implementace do českého systému by mohla být prospěšná. Současný trend systémů sběru dat z metodologického hlediska směřuje k tomu, aby data z prováděných šetření byla reprezentativní (např. výběr 10 % populace), data za tento výběr byla sbírána v pravidelných intervalech a pokud možno aby data šla propojit a následně využít pro hlubší analýzu mezinárodních šetření. Např. finský systém komplexního plánování testování a zjišťování spolu s longitudinální studií se sledováním žáků v několika tranzičních bodech v průběhu celé základní školní docházky až do 3. ročníku střední školy (doplněné o kontextuální dotazování učitelů, ředitelů i samotných žáků a metodickou podporou národní autority směrem ke školám a tvorbě jejich vlastních autoevaluačních nástrojů) nabízí příklad komplexního systému hodnocení s potenciálně vysokým přínosem pro český vzdělávací systém.

Doporučení

Systém sběru dat a jejich následná evaluace jsou v České republice na velmi dobré úrovni. Možnost propojení dat na úrovni školy s daty mezinárodních šetření představuje krok správným směrem. Jak ukázala rešerše systémů sběrů dat, propojení dat totiž není u všech států EU a členských států OECD běžným jevem. Přesto lze na základě analýzy zahraničních systémů vybraných zemí sloužící jako zdroj dobré praxe identifikovat několik doporučení k vyšší systematizaci sběru dat. Důraz je kladen především na využitelnost při použití kvantitativních metod analýz, upozaděny jsou kvalitativní systémy sběru dat. Předložená doporučení jsou